

Edward Ozorowski

"Gott : die Zukunft des Menschen", Edward Schillebeeckx, Mainz 1970 : [recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 12/2, 268-269

1974

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Edward Schillebeeckx, *Gott — die Zukunft des Menschen*, Mainz 1970, Matthias-Grünewald-Verlag, ss. 174.

Wyjątkowo mylący tym razem tytuł nadał E. Schillebeeckx swoim pięciu odczytom, wygłoszonym w 1967 r. w Stanach Zjednoczonych. Według bowiem prawideł logicznego myślenia od dzieła o tak sformułowanym temacie należałoby raczej oczekiwać dogmatycznych bądź ascetycznych wywodów o Bogu, który jest przyszłością ludzi, względnie wyjaśnieniami relacji między przyszłością człowieka a Bogiem, a nie luźno związanych ze sobą referatów, omawiających problematykę katolickiej hermeneutyki (*Auf dem Weg zu einer katholischen Anwendung der Hermeneutik*), chrześcijańskiej wiary w Boga wobec zjawiska sekularyzacji (*Säkularisierung und christlicher Gottesglaube*), liturgii Kościoła i kultu świeckiego (*Weltlicher Kult und kirchliche Liturgie*), Kościoła jako sakramentu dialogu (*Die Kirche als Dialogsakrament*) i wreszcie zagadnienia Kościoła, Urzędu Nauczycielskiego i polityki (*Kirche, Lehramt und Politik*). Najbardziej adekwatnym do tytułu książki okazał się rozdział szósty, napisany przez autora po powrocie ze Stanów Zjednoczonych, zatytułowany: *Das neue Gottesbild, Säkularisierung und Zukunft des Menschen auf Erden*. Wprawdzie w przedmowie znajdujemy wyjaśnienie, że opublikowane wykłady wiążą się z pytaniami o Boga i religię w zsekularyzowanym świecie, ale tego rodzaju uściślenie nie zmienia istoty rzeczy. Temat pracy pozostaje zbyt wąski do przedstawionych treści.

Jeżeli mimo to zaleca się przestudiowanie powyższego dziełka, to jedynie ze względu na autora, który aktualnie należy do czołowych teologów katolickich w świecie i który nawet w zagadnieniach powszechnie znanych potrafi wypowiadać oryginalne myśli. Konkretnie, cenne są w książce wywody na temat współczesnej hermeneutyki katolickiej z postulatami odczytywania Objawienia w perspektywie historiozbowczej, gdzie teraźniejszość wyrasta korzeniami z przeszłości i przygotowuje przyszłość (s. 9—48), następnie zasługuje na uwagę przypomnienie związków liturgii kościelnej z życiem ludzkim, które ze swej natury jest skierowane ku chwale Bożej, w którym *profanum* wiąże się ściśle ze *sacrum* (s. 80—99), wreszcie nie bez znaczenia pozostaje namalowany w niezwykle żywych kolorach obraz Boga jako absolutnej przyszłości człowieka i świata (s. 142—174). Niemniej wartościowe są również spostrzeżenia Schillebeeckxa o wierze chrześcijańskiej w zsekularyzowanym świecie (s. 49—79), dialogu Kościoła ze światem (s. 100—118) i jego ustosunkowania się do polityki (s. 119—141).

Czytelnik, który znał Schillebeeckxa z jego dotychczasowych dzieł (głównie: *De sacramentale heilseconomie*, *Maria moeder van de verlossing*, *Christus, sacrament van de Godsonmoeting*, *Christus'tegenwoordigheid in de Eucharistie*), może być tym razem rozczarowany. O ile bowiem w wymienionych rozprawach otrzymywał na ogół systematyczny obszerny wykład na wybrany temat, o tyle w książce *Gott — die Zukunft des Menschen* znajduje popularne przedstawienie prezentowanych zagadnień. Jest wszakże jedno, co omawianą tu książkę wiąże w jedną całość z wymienionymi wyżej studiami — to zaangażowanie w problemy współczesnego świata. E. Schillebeeckx broni się przed uprawianiem nauki dla samej nauki. Teologię widzi w funkcji służebnej wobec świata, a teologom wyznacza rolę

niemalże profetyczną. Sprawy Kościoła, religii, kultu są dla niego sprawami ogólnoludzkimi, nieodzownymi do zrozumienia, kim jest człowiek i warunkującymi jego prawidłowy rozwój. Chodzi zaś o pełny rozwój człowieka, czyli taki, który dokonuje się przez współpracę natury z nadprzyrodzonością. Stąd tak często pojawiają się w pracach holenderskiego uczonego zestawione obok siebie kwestie: *sacrum* — *profanum*, życie świeckie — kult religijny, sekularyzacja — wiara w Boga itp. Występujące biegunowo elementy stanowią dla Schillebeeckxa jedną rzeczywistość, rządzącą się dialektycznymi prawami.

Wzgląd na powyższe plusy każe z przymrużeniem oka patrzeć na niektóre usterki metodyczne książki *Gott — die Zukunft des Menschen* (podobne uchybienia zakradły się również do innych dzieł niderlandzkiego teologa, co między innymi wykazał I. Różycki w rozprawie *Podstawy sakramentologii*, Kraków 1970 s. 174—180). Nie niweczą one bowiem głównego zamierzenia autora, ukazywania ludziom światła objawionego słowa Bożego.

Edward Ozorowski

C. Geffré, *Un nouvel âge de la théologie*, Paris 1972, Ed. du Cerf, ss. 144.

Ta drobna w rozmiarach pozycja jest równocześnie dziełkiem bez pretencji o miejsce w literaturze teologicznej. Bardzo przystępnie, nawet z ryzykiem wprowadzenia nadmiernych uproszczeń, traktuje o ważniejszych, bieżących programach teologów i przetworzeniach, jakie w związku z tym dokonują się w strukturze teologii i jej dyscyplinach, głównie w dogmatyce. Określenie *nouvel âge* nie jest bynajmniej symbolem oceny nowości. Wolne od entuzjastycznych uniesień i apriorycznych powątpiezań niecierpliwych względnie przewrażliwionych autorów, sygnalizuje jedynie sam fakt przemian, które już dziś zapoczątkowują teologię jutrzejszą. Cytowane we wstępie przeświadczenie Rahnera, że sobór Watykański II powierzył przyszłej teologii problematykę, której sam nie rozpatrywał zaczyna sprawdzać się, zdaniem autora, w skromnych jeszcze dokonaniach dzisiejszych.

Jakie to dokonania, w czym należałoby dopatrywać się ich specyfiki, ku jakiemu wyrazowi chrześcijaństwa zmierza teologia — oto pytania, na które Geffré próbuje odpowiedzieć w sześciu luźno powiązanych rozdziałach książki. Powstała ona bowiem z artykułów publikowanych wcześniej w kilku czasopismach o znaczenie zróżnicowanym profilu, np. *Concilium* i *Informations Catholiques Internationales*. Niemniej, zestaw zagadnień wypada interesująco: nowe orientacje teologii fundamentalnej, hermeneutyka, teologia ametafizyczna, teologia Słowa i historii Zbawienia, polityczny wymiar nadziei chrześcijańskiej oraz zmartwychwstanie Chrystusa. Nie obejmują one, rzecz oczywista, całości najnowszych teologii. Wystarczą jednak, by ukazać próby wyjścia myśli chrześcijańskiej z izolacji kulturowej, powią-